

Vad är lättläst och vad är klarspråk? Och vem behöver vad?

Gabriella Sandström, Språkrådet

Begriplig texts seminarium 19 juni 2019

T13 Norsborg
T14 Fruängen

Bussterminal
Bus terminal

Tvärbanan
Tram

Flygbuss
Airport coach

Ersättningsbuss
Replacement bus

Upp

RENOVERINGS PÅSÄTT
KLART 19-08-07

Störningsinformation
Underhållsarbete på rulltrappa pågår
Vi håller till förens bussar och rulltrappor på stationen. För mer information ring SL Kundtjänst på tel. 08-600 10 00.
Escalator upgrade in progress
Passengers are requested to use the other escalators and lifts in the station. For more information, please call SL Customer Services on 08-600 10 00.

Rulltrappan är avstängd.
Vi ber om förståelse med de besökare detta eventuellt orsakar dig som reser med oss.
Tack för resan!

Klarspråk

”Klarspråk är myndighetstexter skrivna på ett vårdat, enkelt och begripligt språk. Det handlar ytterst om demokrati: att alla ska ha tillgång till och rätt att förstå vad som står i texter som skrivs av myndigheterna.”

Källa: Språkrådets webb

Klarspråk i Rikstermbanken

Svensk term: klarspråk

Definition: språk som dels är tydligt, dels är begripligt för de avsedda mottagarna

Anmärkning: (---) *Begripligt språk* ska tolkas som att språket är anpassat så att mottagarna bör kunna förstå. Det innebär att den som till exempel skriver en text ska tänka på läsarna när hen väljer ut vilken information texten ska innehålla, i vilken ordning innehållet ska presenteras och vilka ord som ska användas.

De avsedda mottagarna ska tolkas som de som avsändaren vill nå. (---)

Källa: Föreningen examinerade språkkonsulter i svenska och TNC

Plain Language
Association
International

Plains definition av "plain language"

"A communication is in plain language if its wording, structure, and design are so clear that the intended audience can easily find what they need, understand what they find, and use that information."

Plain Language
Association
International

Plains definition av "plain language"

"A communication is in plain language if its wording, structure, and design are so clear that the intended audience can easily **find** what they need, **understand** what they find, and **use** that information."

Lättläst i Rikstermbanken

Svenska termer: lättläst text, lättläst

Definition: text som är anpassad för personer med bristande läsförmåga

Anmärkning: Lättläst text bearbetas eller skrivs på olika sätt beroende på vilken målgrupp som mediet riktar sig till. En person som är ny i svenska språket behöver en annan typ av lättläst text än en person med till exempel intellektuell funktionsnedsättning.

Lättläst text är språkligt anpassad, bland annat till mottagarens ordförråd och språkliga nivå. Innehållet i en lättläst text är också utvalt utifrån mottagarens förkunskaper och behov. En lättläst text har också en anpassad struktur och form.

Källa: Myndigheten för tillgängliga medier, MTM

Vad är skillnaden?

Klarspråk

- Används främst om (skrivna) myndighetstexter
- Innebär ingen förenkling av innehållet
- Mottagaranpassat språk
- Målgrupp: i princip alla (fast varierande)
- Facktermer kan användas men behöver ofta förklaras

Lättläst

- Kan omfatta även nyheter och skönlitteratur
- Kan också innebära en stor förenkling av innehållet
- Extra mottagaranpassat språk
- Målgrupp: ovana läsare och personer med lässvårigheter
- "Använd korta, enkla, konkreta och vardagliga ord"

Klarspråk och lättläst i Språkpolitik

Klarspråk avser myndighetstexter och är ett ideal för myndighetens alla texter, oavsett mottagare.

Lättläst avser texter som har anpassats särskilt till grupper som är läsovana eller har särskilda lässvårigheter, till exempel på grund av en intellektuell funktionsnedsättning eller bristande kunskaper i svenska.

Källa: *Språkpolitik* av Olle Josephson (2018)

Klarspråk och lättläst – ur SOU 2019:23

Principen om universell utformning central

Att göra rätt från början i stället för att i efterhand anpassa till olika människors skiftande behov är en bärande tanke i den nya politiken. Principen om universell utformning lyfts också särskilt i vårt uppdrag. Utredningen försöker därför i betänkandet beskriva principens innehåll och potential. Vi diskuterar också hur universell utformning bör kunna utgöra en vägledande princip för utvecklingen av nya produkter, miljöer, program och tjänster.

Samtidigt framhåller vi att även om principen är en viktig strategi för framtiden, så upphör inte behovet av att riva existerande hinder i samhället och att ge individer stöd och lösningar som ökar självständigheten. Allt i syfte att förebygga och motverka diskriminering av människor med funktionsnedsättning.

Universell utformning

Det är bäst att göra rätt från början.
Då behöver man inte fixa saker i efterhand.
Det kallas för principen om universell utformning.
Det som är universellt fungerar för många människor.

Vi vill att så många som möjligt ska göra rätt från början, när de tar fram saker och tjänster i samhället.
Det är viktigt.
Men det kommer fortfarande att behövas fixas saker i efterhand, så att så många som möjligt kan delta utan hinder.
Vi vill ta bort hinder som hindrar människor från att delta.
Människor ska också ha det stöd de behöver för att klara sig själva.

Människor ska få det stöd som de behöver till exempel rullstolar och assistans.
Diskriminering av personer med funktionsnedsättning ska inte finnas.
Diskriminering är när någon behandlas sämre än andra.

Klarspråk + lättläst på 1177

Korta raka meningar, max 25 ord. Helst inga bisatser.

Jämför:

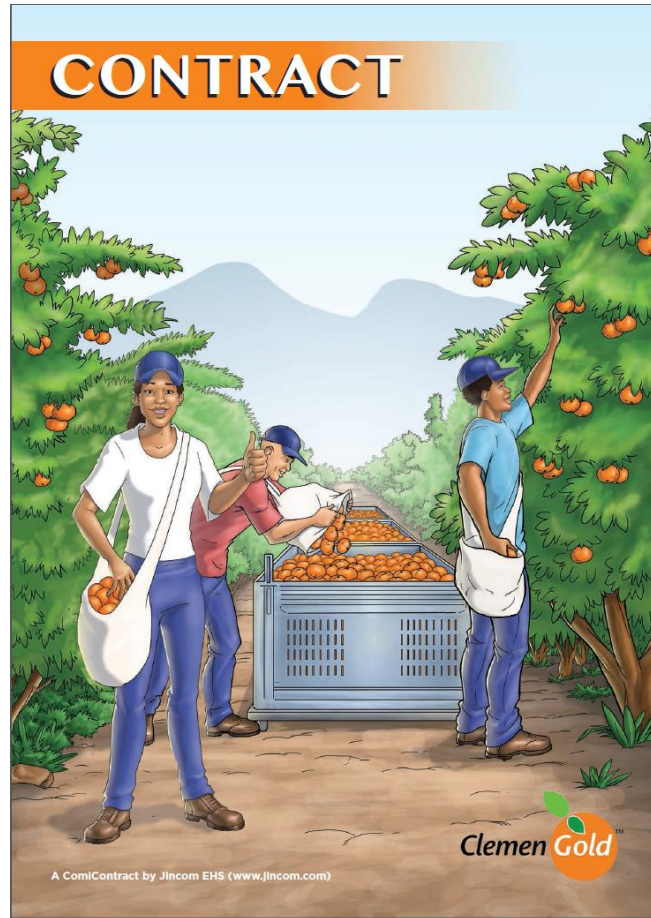
Youmo: "Det är vanligt att få ont i magen eller ryggen i början av mensen. Några personer får mycket ont. Mensvärk är ofarligt."

UMO: "Precis när mensen börjar är det vanligt att få ont i magen eller ryggen. Några personer får mycket ont, men mensvärk är ofarligt."

1177: "Mensvärk innebär att det gör ont i nedre delen av magen, ryggen och rygglutet i samband med mens. (...) Mensvärken är oftast starkast under första och andra dagen av mensen."

Tecknade anställningskontrakt i Sydafrika

YOUR JOB

This is what we expect from you.

PICKING

SELECT

100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

46+ per day

OR

STRIP

100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

57+ per day

Other tasks...

LET SITELE

Maradadi
Steyn
Brug
Du Roi

PAY

SELECT **OR** **STRIP**

R2.50 per bag

R2.05 per bag

Payment per bag over 50

Method	0-50	50-100
Select	R2.50	R2.60 (+10c)
Strip	R2.05	R2.15 (+10c)

MONTH: MON TUE WED THU FRI SAT SUN

R

SEC 13

The minimum picking amount would be the same as an hourly rate of R14.25.

Vilka behöver lättläst?

Målgrupper för lättläst, några exempel

- Personer med intellektuell funktionsnedsättning
- Ovana eller ointresserade läsare
- Äldre och demenssjuka
- Barn och unga
- Personer med svenska som andraspråk
- Personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- Personer med dyslexi

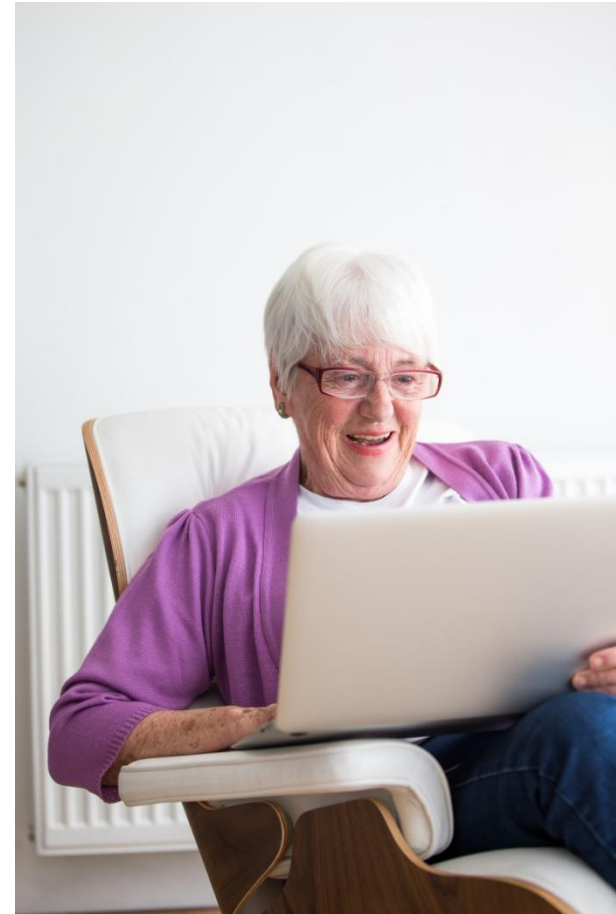

Källa: MTM

Många vuxna har lässvårigheter

- Cirka 42 procent av vuxna svenskar når inte upp till nivån goda läsare (nivå 3).
- God läsare: Klara av att söka efter information i en lång, komplex text, tolka innehållet och dra slutsatser
- Cirka 13 procent har ett stort behov av mer tillgängliga texter (nivå 1 eller lägre).

Källa: PIAAC-studien 2013

Universell utformning

”Nödvändigt för vissa – bra för alla”

TRIND

Trind is the result of a Co-design based project with individuals with afflicted gripping capabilities, such as osteoarthritis, hemiplegia and rheumatoid arthritis. With these individuals I have produced a series of drinking vessels suitable for their gripping difficulties.

I am autodidact in glassblowing and I made all glass prototypes by my self.

The idea of the drinking vessels is that they should fit for a number of individuals with a gradient of gripping difficulties, also that they can be in a more general market in addition to assistive products. In this way, I want to be able to include these individuals more in our everyday lives, as these drinking vessels will hopefully be used by people with or without grip difficulties.

What is present in today's market within assistive products is usually plastic drinking vessels, which I consider to be an unpleasant material with associations with disposable items.

Glass in many cultures is seen as something fragile, clean and beautiful. I can say that I do not know anyone who prefers drinking from a drinking vessel in plastic against one in glass.

It can be difficult for new users to start using specially adapted products. Many people prefer to use for them cumbersome tools. It may be partly because they do not want to deviate from normative behavior, it can also be perceived as embarrassing to use assistive products.

During this project I produced a wide range of tools and prototypes, here are some of the most essential design iterations from this project.

MULLE

Mulle is the glass that started this whole project. It has a rounded shape much like a tennis ball that fills out your palm and a midriff that hinders it from slipping from your grip. In this case it proved very effective for a person with

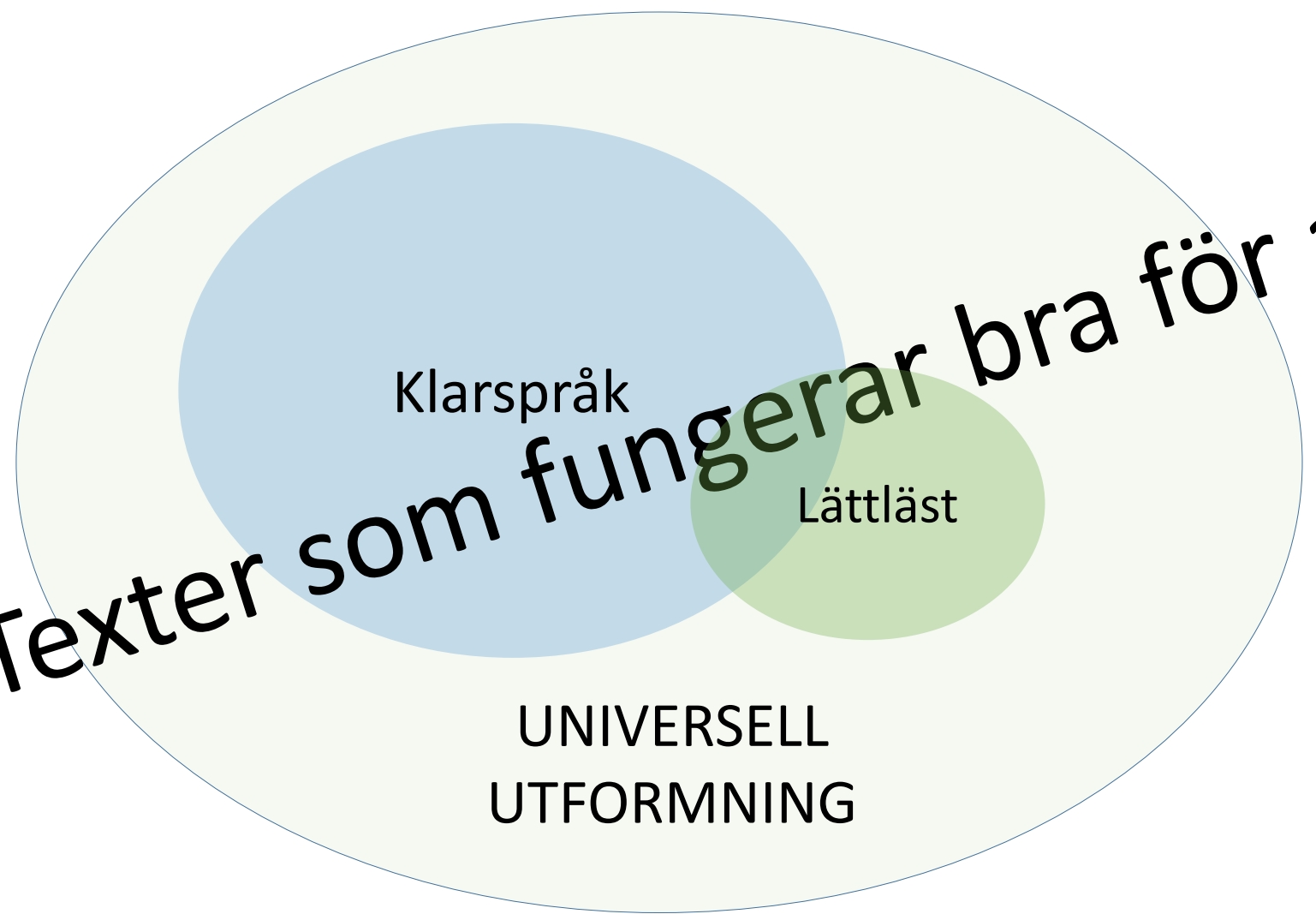
Industri designer och glaskonstnär Jonathan Anderung

Universell utformning – en lösning?

”Universell utformning” betyder sådan utformning av produkter, miljöer, program och tjänster att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning.

Källa: FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning från 2008

Mål: Texter som fungerar bra för alla!

Klarspråk

Lättläst

UNIVERSELL
UTFORMNING

← Ressurser

Illustrasjon: Bly

Klart språk for flest mulig

Klarspråk er ikke alltid nok. Denne veilederen hjelper dere å tilpasse språket på nettsiden slik at enda flere kan forstå. Målet er at tekstene skal fungere godt for innbyggere både med og uten leseutfordringer. Vi kaller det klarspråk for alle.

Publisert 21.03.2018

Rundt 20 prosent av voksne i Norge har utfordringer med å forstå tekster selv om de er skrevet i klarspråk, for eksempel personer med dysleksi, ADHD, autisme, afasi eller psykisk funksjonshemning. Denne veilederen viser hvordan vi kan tilpasse språk og innhold på nettsidene slik at også disse leserne får klar informasjon. Veilederen skiller ikke mellom ulike

Klarspråk for alle

– slik skriver vi på kommunens nettsider for at enda flere skal forstå

KOMMUNSEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Källa: Kommunesektorens organisasjon, Norge

T13 Norsborg
T14 Fruängen

Bussterminal
Bus terminal

Tvärbanan
Tram

Flygbuss
Airport coach

Ersättningsbuss
Replacement bus

Upp

RENOVERINGS PÅSAR
KLART 19-08-07

Störningsinformation
Underhållsarbete på rulltrappa pågår
Vi håller till följande bussar och rulltrappor på stationen. För mer information ring SL Kundtjänst på tel. 08-600 10 00.
Escalator upgrade in progress
Passengers are requested to use the other escalators and lifts in the station. For more information, please call SL Customer Services on 08-600 10 00.

Rulltrappan är avstängd.
Vi ber om förståelse med de besvär detta eventuellt orsakar dig som reser med oss.
Tack för resan!

Tack för mig! 😊

Gabriella Sandström, Språkrådet

Tel. 073-558 60 82

E-post gabriella.sandstrom@sprakochfolkminnen.se

www.sprakochfolkminnen.se/klarsprak